

Avtalsrörelsen 2020.

Fackliga kravet: Regionerna måste skärpa sig

Den kommunala avtalsrörelsen 2020 för 650 000 anställda har dragit i gång. Med fackliga krav på att regionerna måste skärpa sig när det gäller att hantera den lokala lönebildningen.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Sobona (de kommunala företagens arbetsgivarorganisation) presenterade sina avtalsyrkanden under måndagen. Arbetsgivarna vill som vanligt ha lokal lönebildning med individuell och differentierad lönesättning. Avtalen ska vara långa och utan siffror eller lönegarantier. 650 000 anställda i kommuner och regioner berörs.

Vision, Akademikerförbundet SSR, Ledarna och Teaterförbundet – vilka sammantaget representerar cirka 170 000 medlemmar – samförhandlar och presenterade också sina avtalsyrkanden på måndagen. Och de vill, precis som arbetsgivarna, fortsätta

med avtal utan centralt angivna nivåer.

Även om den fackliga grundinställningen till lokal lönebildning är positiv skapar den också problem.

– Vi kan se att det finns ett glastak – ett mer eller mindre uttalat tak för hur höga löneökningarna för en viss yrkesgrupp får vara. Det gör det svårt för våra medlemmar att göra lönekarriär. Vi menar att det finns arbetsgivare som inte tar löneprocessen på allvar, de gör inte hemläxan med att bedöma verksamhetens behov och jobba med lönesättningen på ett bra sätt. Och det är ett brott mot avtalet, säger Veronica Magnusson.

Ett annat problem är att lönesättande chefer inte har mandat att bestämma över löneutrymmet.

– Vi upplever att många chefer är bakbundna. Då får man inte den kvalitet i löneprocessen som vi eftersträvar, säger Heike Erkers, ordförande i Akademikerförbundet SSR.

Särskilt fokus måste riktas mot regionerna när det gäller hur löneöversynen fungerar, kräver de två förbunden i sina yrkanden:

”Här finns en problematik som centrala parter behöver ta ett ansvar för att komma tillrätta med.”

Heike Erkers:

– Hos medlemmarna i regionerna finns det en större frustration. Både politiska ledningar och arbetsgivare måste verkligen ta ansvar för att stärka och utveckla sin lönebildning. Inte minst med tanke på att vi vet vilka enorma utmaningar de har för att attrahera arbetskraft.

Förhandlingschef Niclas Lindahl på SKR vill helst inte kommentera Visions och SSR:s avtalsyrkanden. Men han känner igen kritiken om chefer som inte har tillräckliga mandat att fatta beslut om löner.

– Den kritiken är tidvis återkommande. Det jag kan säga är att vi behöver se åtgärder som värnar och stöd-

Niclas Lindahl, SKR, Veronica Magnusson, Vision, och Heike Erkers, Akademikerförbundet SSR.

”Vi upplever att många chefer är bakbundna.”

Heike Erkers, ordförande i Akademikerförbundet SSR.

jer den lokala lönebildningen. **Hur ska centrala avtal kunna styra upp eventuella sådana problem när lönebildningen sker lokalt?**

– Som centrala parter kan vi göra gemensamma insatser för att förbättra de olika delarna av den lokala löneöversynen. Det har vi erfarenhet av från tidigare, säger Niclas Lindahl.

Kommunal, det största för-

bundet i kommuner och regioner, presenterar sina avtalsyrkanden på torsdag. Det gör även Läkarförbundet.

Stefan Helte

sh@dagenssamhalle.se

Nya forskningsrön. Det är storasyskonen som har makten

Storebror inte bara ser dig – han styr över dig också. Förstfödda är klart överrepresenterade i både kommunfullmäktige, regionfullmäktige och riksdagen, visar ny forskning.

Att storebror och storasyster ofta blir ledare är ingen hemlighet. Nu visar det sig att de även dominerar i valda församlingar över hela Sverige. – Att vara äldsta syskon eller ensam barn är en mer avgörande faktor än både kön och utbildning, säger statsvetaren Sven Oskarsson.

Tillsammans med kollegor vid Uppsala universitet har han studerat platsen i syskonskaran för alla ledamöter som valts in i samtliga kommun-, landstings- och riksdagsval mellan 1998 och

2014. Siffrorna för 2018 års val är ännu inte öppna för forskarna.

Bland de invalda i alla tre valen 2014 är hela 56 procent förstasyskon eller ensam barn – att jämföra med 48,8 procent i valbar ålder i hela befolkningen. Denna procentuella skillnad är ungefär densamma i de undersökta valen ända tillbaka till 1998.

– Vi blev själva överraskade av det tydliga resultatet, säger Sven Oskarsson.

När det kommer till val av landstingsråd och kommunalråd – fortsätter de äldsta syskonen att dominera?

– Ja, allt tyder på det, även om vår forskning saknar svar på den frågan. Vi vet att äldsta syskon och ensam barn är fler

i gruppen invalda än i gruppen nominerade, så mycket tyder på att de också är fler bland dem som väljs till viktiga poster.

Uppsalaforskarnas studie – som ännu inte publicerats – är unik i sitt slag i världen. Man har använt registerdata för hela den vuxna svenska befolkningen. Ingen har tidigare haft ett så stort underlag för att studera sambandet mellan politisk representation och plats i syskonskaran.

Det finns omfattande syskonforskning som har berört politiker, men då har det i första hand handlat om det politiska ledarskapet.

– Studier från exempelvis USA och Holland har visat att storasyskon och ensam barn

är överrepresenterade bland presidenter och i regeringar, säger Sven Oskarsson.

Spridda sådana studier har även gjorts i Sverige. Beteendevetaren Elisabeth Schönbeck kunde i sin bok ”Äldst, yngst eller mittemellan” konstatera att 17 av 22 statsråd i storebror Fredrik Reinfeldts första regering antingen var äldsta barn eller ”funktionella endabarn”.

Inom syskonexpertisen talar man om funktionella endabarn då det är minst sex år upp till ett äldre syskon.

Sven Oskarsson och hans kollegor har inte vägt in åldersskillnaden i sina uträkningar, men kommer ändå med en förbluffande andra slutsats:

Ju längre ned du befin-

ner dig i syskonskaran, desto mindre sannolikt att du blir invald. Småsyskon diskrimineras, och ju fler stora syskon du har desto mer diskriminering.

Syskonforskning har visat att första- och ensam barn har högre utbildning, högre inkomst och något större kognitiv förmåga än yngre syskon. En förklaring brukar vara att de får mer av föräldrarnas uppmärksamhet, en annan att de omgärdas av en mer intellektuellt stimulerande miljö under sina första formgivande år.

– Yngre syskon får helt enkelt en mer fördummande miljö bland barnskrik och bråk, förklarar Sven Oskarsson.

Och nu slår ni fast att yngre syskon också är diskriminerade i politiken – vad ska

vi göra åt det? Det är ju lättare att åtgärda snedrekrytering vad gäller etnicitet, utbildning eller kön?

– Från ”varannan damernas” till varannan småsyskonens? Njæe, det kan bli lite svårt.

Är det ens ett problem att storasyskon dominerar?

– Det blir ett problem om man kan leda i bevis att platsen i syskonskaran också återspeglar vissa politiska åsikter. Internationella studier pekar mot att politiker som är äldsta barn är något mer konservativa. Vi vet inte om det är så i Sverige, men det vore spännande att undersöka.

Påhl Ruin

redaktion@dagenssamhalle.se